

«ЮНЕСКО б'є на сполох, а українці – ні»

64

Комітет Верховної Ради з питань культури і духовності провів слухання на тему: «Про збереження Гостинного двору, національних заповідників «Софія Київська», «Києво-Печерська лавра», державного заповідника «Стародавній Київ» та інших об'єктів культурної спадщини». Пристрасті полемічного марафону не вщухали п'ять годин.

Головуючий, голова комітету **В'ячеслав КИРИЛЕНКО**, нагадав зібранню суть питань, які нині на вістрі громадської уваги: «Щодо Гостинного двору застосована класична схема вилучення об'єкта з Державного реєстру нерухомих пам'яток, із переліку об'єктів, заборонених до приватизації, і передачі його у приватні руки. Така точка зору більшості членів комітету, вона домінує й серед експертів, представників мас-медіа та громадськості. Оскільки Гостинним двором може все не завершитися, є нагальна потреба обговорити ці питання й з'ясувати, чи праві ті експерти, котрі кажуть, що Гостинний двір утратив свою пам'ятко-охоронну значущість, тому що змінив розміри, габарити, показники й параметри; чи праві ті експерти, котрі з документами в руках підтверджують, що Гостинний двір лишається в старих параметрах і має велике значення саме як пам'ятка, котра потребує державної охорони, державної уваги й державного піклування.

Окрім того, парламентський комітет турбує й інше явище, яке може стати для країни показовим, а частково вже стало: для того, щоб провести ось такі рішення стосовно Гостинного двору як об'єкта, що був у Державному реєстрі нерухомих пам'яток, потрібна вся повнота політичної влади в країні. Отже, рішення приймаються на якихось політичних рівнях... Очевидно, що на якомусь етапі, колись, кимось ухвалене політичне рішення дозволяє в такий спосіб не лише Гостинний двір, а й інші пам'ятки культури, які під охороною держави, виводить з піклування держави й передавати, по суті, в приватні руки з наслідками, які нам невідомі...

Наступне питання, вкрай резонансне: Десятинна церква. У парламенті є законопроекти, в яких ідеться про те, що на рештках фундаменту не можна нічого будувати, і є законопроекти, які обстоюють думку, що, навпаки, треба збудувати нову Десятинну церкву. Але непрозора процедура музеєфікації, яку багато хто з експертів називає «так званою музеєфікацією» фундаментів Десятинної церкви, призводить до граничної недовіри до цього процесу...

Отже, наше бачення на початку дискусії. Перше. Гостинний двір повернути до Державного реєстру нерухомих пам'яток України та до переліку об'єктів, забо-

В'ячеслав КИРИЛЕНКО та Олександр БРИГИНЕЦЬ

ронених до приватизації. Друге. «Софія» та лавра. Повний мораторій на будівництво в охоронних зонах... Об'єкти на межі вильоту зі списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО... ЮНЕСКО б'є на сполох, а українці – ні. І продовжують там творити все що завгодно. Далі. Завершення всіх робіт щодо формування Державного реєстру нерухомих пам'яток України... І окремо пропонуватимемо до рішення комітету питання про залучення громадськості до науково-методичних рад при державних установах, органах і при Міністерстві культури. Щонайменше, 50 відсотків громадськості має бути в цих радах».

До розмови долучився **Олександр БРИГИНЕЦЬ**, голова підкомітету з питань охорони та популяризації культурної спадщини: «Ми вже знаємо точно: якщо якийсь об'єкт виводиться зі списку об'єктів культурної спадщини чи відбувається якась інша зміна, знайте, його хочуть або зламати, або знищити, або приватизувати, або перебудувати... Уже кілька місяців у кулуарах Київради і Київської держадміністрації ходить документ, який так і не винесли

на голосування. Він забороняє будь-яке будівництво в охоронних зонах Софії і Києво-Печерської лаври. Можливо, він донині не винесений на засідання Київради, щоб ті, кому треба, встигли, що треба, побудувати... Особливо цінні землі, які є в столиці, не можуть передаватися у власність без рішення Верховної Ради. Київська влада порушує цей закон постійно... Для того, щоб змінити цю ситуацію, і наш комітет, і загалом Верховна Рада мають поставити це питання під контроль».

«Я займаюся захистом у суді Гостинного двору, – взяла слово голова громадської організації «Андріївсько-Пейзажна ініціатива» **Марина СОЛОВЙОВА**. – Громадськість подала позов до суду про скасування постанови Кабміну щодо виключення зі списку пам'яток архітектури Гостинного двору. Підставою для прийняття постанови були два документи: науково-дослідна робота «УкрНДІПроектреставрація» та подання Міністерства культури разом із пояснювальною запискою. У цих документах в обґрунтованні необхідності прийняття постанови надана неправдива інформація. В пояснювальній записці Мінкульту вказано, що габарити Гостинного двору були збільшені зі 100 x 60 до 122,5 x 65 м. А в науково-дослідній роботі «УкрНДІПроектреставрації» – навпаки, зменшені. Тоді як експерти судової незалежної експертизи зробили висновок, що габаритні розміри Гостинного двору залишилися незмінними з 1972 року... Звертаюся до Верховної Ради з пропозицією про створення Тимчасової слідчої комісії для проведення розслідування питання вилучення будівлі Гостинного двору в місті Києві зі списку пам'яток архітектури Української РСР, що перебувають під охороною держави... Комплексу споруд Контрактової площі надано статус пам'ятки містобудування та архітектури. У зв'язку з цим вважаю, що можливо розробити та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект про включення будівлі Гостинного двору на Контрактовій площі до переліку пам'яток культурної спадщини, що не підлягають приватизації».

Далі Міністерство культури згідно зі встановленим Регламентом уряду подало цей проект рішення. Він обговорювався в міністерствах, відомствах, причетних до таких питань. Не можу сказати, що це рішення приймалося поступово і під якимось тиском... Можливо, недостатня була поінформованість і контакт, це я визнаю, з боку Міністерства культури з громадськими об'єднаннями... Міністерство культури, як ви знаєте, у грудні цього року внесло до переліку пам'яток місцевого значення, а також пам'яток національного значення Гостинний двір уже як комплекс забудови цієї частини Подолу».

Дебати неабияк пошавилися після промови голови Київської міської державної адміністрації **Олександра ПОПОВА**, в якій він, зокрема, сказав: «Я вважаю, ну, я не просто вважаю, я переконаний у тому, що останніми роками в місцевих державних органах влади, як і в місцевих органах місцевого самоврядування, практично відібрали певні повноваження. Ви можете не повірити, але це факт: головний архітектор міста нині жодного стосунку не має до того, яким буде фасад у центральній частині міста, як його переоброблять, як його перефарбують, як його перереконструюють. Його ніхто про це не запитуватиме. Стосовно Гостинного двору. Гадаю, це правильно – надати Києву відповідний приємний вигляд... Коли до мене надійшли документи стосовно того, що організація, яка з 1997 року орендує це приміщення, готова свої кошти вкласти в те, щоб зробити фасади, навести в Гостинному дворі лад, то як я на це мав відреагувати? Я погодився».

Репліка із залу: «Шановний Олександр Павловичу, під'їдьте, подивіться, що робиться в Гостинному дворі. Ні про які фасади там не йдеться. Там демонтовані всі внутрішні простори».

«Цей об'єкт, розташований над метрополітемом, справді потерпає від певних негативних про-

Марина СОЛОВЙОВА

Юрій БОГУЦЬКИЙ

Олександр ПОПОВ та Юрій МІРСЬЧИНЕНКО

Владислава ОСЬМАК, викладач Києво-Могилянської академії і громадський захисник багатьох об'єктів, зауважила на ще одному важливому аспекті: Гостинний двір – «ідеальне місце для міжнародних театральних та музичних фестивалів, мистецьких імпрез... Він як центральний об'єкт старого Подолу цілком логічно має служити насамперед функції туристичній, а не комерційній».

Шановне товариство нетерпляче чекало на виступ першого заступника міністра культури України **Юрія БОГУЦЬКОГО** (нині – радник Президента, керівник Головного управління з питань гуманітарного розвитку адміністрації Президента. – Ред.). Він, зокрема, сказав: «Так, я підписував подання до Кабінету Міністрів щодо рішення уряду стосовно Гостинного двору... Я поцікавився історією цього питання. В «УкрНДІПроектреставрації» мали свою точку зору, ... свої висновки були в науково-методичній раді Мінрегіонбуду. В мене не було підстав їм не довіряти, я не є такий фахівець цих, знаєте, наукових експертних досліджень.

цесів, – відповів на це **Олександр ПОПОВ**. – І його теперішній вигляд не відповідає столиці України, нормам, за якими повинні жити ми з вами, зокрема й в архітектурі. Його треба реконструювати. Я гадаю, що це державної власності об'єкт. Якщо в державі є кошти, щоб зробити капітальний ремонт чи реконструкцію, виділіть їх, зробіть, у міста їх немає. Якщо держава вирішила, що це можна здійснити на умовах приватно-державного партнерства, – це теж форма».

Наступне запитання голові КМДА – від **Олександра БРИГІНЦЯ**: «Захисники Гостинного двору не можуть зрозуміти, що відбувається. Навколо нього перерили тротуари, ставлять паркан, якісь дивні роботи починаються. Для чого це все робиться?».

Олександр ПОПОВ: «Питання проведення будь-яких робіт у Києві, до речі, як і в будь-якому місті України, не узгоджується з місцевою владою, тому що сьогодні воно – в компетенції держави. Тому ми жодних дозволів,

на жаль, не даємо, і це неправильно. Ми нині, навіть коли об'єкт вводиться в експлуатацію, його не приймаємо й не візуємо відповідних документів».

Народний депутат України **Леонід МАРТИНЮК** поцікавився: «Хто претендує на цю територію? Там буде чиста комерція? Так?». **Олександр ПОПОВ**: «Я не можу вам сказати, я не хочу, знаєте, плітки поширювати».

Головний координатор координаційної ради громадянської кампанії «Форум порятунку Києва» **Віталій ЧЕРНЯХОВСЬКИЙ** запитав: «Олександр Павловичу, вже зрозуміло, що ви особисто підписали розпорядження про початок незаконної реконструкції на території Гостинного двору. А що стосовно знесення в Десятинному провулку № 3-5 двох пам'яток історії та культури середини XIX століття?.. І це розпорядження підписали теж ви. Коли ви вже почнете хоча б свої помилки виправляти?».

Олександр ПОПОВ: «Ще раз кажу: нині місто не дає дозволів на початок будь-якого будівництва чи реконструкції, так само, як і на прийом об'єктів у експлуатацію. Це не наша компетенція».

Депутат Київради Андрій Миргородський, Лариса Скорик та архітектор, професор Микола Дьомін

Представник Президента у ВР, народний депутат України **Юрій МІРОШНИЧЕНКО**, він же – автор законопроекту про відродження Церкви Богородиці Десятинної в місті Києві, повернув хід дискусії в інше тематичне русло: «Нині відбуваються роботи на етапі музеєфікації залишків фундаментів... Я абсолютно чітко висловлюю свою точку зору: я за те, щоб на тому святому місці стояла церква, а не топтали нашу святиню ті, хто не поважають наші святині».

Головуючий зазначив щодо цього: «Коли почеться будівництво – міська й центральна влада повинні це розуміти, – виникне ще одна точка напруженості, яка за інтенсивністю буде не менша, ніж Гостинний двір. Я думаю, що вся країна дивиться на ситуацію щодо фундаментів Десятинної церкви, тому це питання, я сказав би, політичного характеру».

Юрій МІРОШНИЧЕНКО: «Дехто з вас стверджував, що й Михайлівський Золотоверхий – «новодел»... Я можу навести приклади збереження або відтворення пам'яток у Німеччині, Греції, Ізраїлі. У тих випадках, коли ми не говоримо про відтворення будівлі. Ми говоримо про відтворення символу».

«Для мене дивина, що наші слухання перетворилися з обговорення стосовно Гостинного двору на обговорення відразу трьох чи чотирьох питань, – висловив свою думку народний депутат України **Олесь ДОНІЙ**. – Це неправильно й нереалістично, це підхід не по темі, а для випуску пари... Десятинна церква – окрема тема для окремої розмови».

Активіст-захисник Гостинного двору **Андрій ПАСТУШЕНКО** звернув увагу присутніх на ще один аспект проблеми: «Він стосується акції, що триває більш як півроку в Гостинному дворі. Я просив би комітет, щоб ви винесли якийсь окреме рішення стосовно правоохоронних органів. Адже є лист, підписаний паном Дмитром Ісаєнком (заступник міністра регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ. – Ред.), що присутність невідомо яких людей у Гостинно-

му дворі загрожує бібліотеці та бібліотечним фондам. Приходить міліція, ідентифікують, переписують паспортні дані всіх активістів, які бувають у Гостинному дворі... Я впевнений, що на людей чинитиметься прямий і непрямий тиск, пов'язаний із їхньою громадською діяльністю».

Гліб ІВАКІН, заступник директора Інституту археології НАНУ, додав до сказаного вище фахову думку: «Те, що ви називаєте «пам'ятка» – не є пам'яткою, бо я був проти, коли надбудовували другий поверх; це – новобудова. Але це – пам'ятка містобудівництва, і для Подолу вона значуща. Її не можна торкатися. (Оплески). А ремонтувати-реставрувати просто необхідно. Для цього головне – затвердити проект. Бо в нас що робиться: проект на три поверхи, а збудують п'ятнадцять... Щодо Десятинної церкви. Старокиївська гора – це комплексна пам'ятка археології номер один. Ми проти будь-якого будівництва, бо Старокиївська гора не витримає. Коли робилися свердловини, ми особисто бачили, як звідти в різних місцях біла вода... Що буде з Андріївською церквою по сусідству, яка, безперечно, є пам'яткою?».

Громадські активісти

Слова архітектора, професора Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури **Лариси СКОРИК** спричинили в лавах присутніх черговий сплеск емоцій: «Стосовно ваших патріотичних заяв, мовляв, збережемо Гостинний двір, хочу сказати, що збережемо новостворений витвір провінційного класицизму, завезеного із Санкт-Петербурга в Київ, читайте енциклопедії!».

Колишній головний архітектор Києва **Микола ЖАРИКОВ** опонував колезі: «Це унікальна споруда. Казати, що це провінційний класицизм, означає, що в Москві та Петербурзі, де побудували аналогічні споруди, також провінційний класицизм... Ця будівля має для Києва величезне значення, і так чинити з нею категорично не можна... Так, складно з грошовими мішками боротися, але треба. Знищили Андріївський, тож тепер Гостинний на часі».

Репліка головуючого: «Якщо навіть такі питання не можна скерувати до київської влади, тоді постає запитання: а які питання взагалі з київською владою можна вирішувати?».

Голова Всеукраїнської асоціації музеїв **Сергій КРОЛЕВЕЦЬ** так пояснив бентежні настрої людей: «Громадськість проти чого протестує? Не проти того, що там архітектурні форми такі або не такі. Там не та функція, яка потрібна місту. Бо набридли олігархи на «мерседесах», які жирують поруч із тими людьми... Для того, щоб навести лад, необхідно зробити так, як у всій Європі, і не тільки в Європі: чиновники не приймають рішень. Вони не ділять бюджет і не призначають директорів».

«Думаю, справа з Гостинним двором далека від остаточного розв'язання, – підсумував **В'ячеслав КИРИЛЕНКО**. – З боку громадськості спостерігаємо рішучість, і комітет очими слуханнями показує, що він на боці громадськості. Водночас влада демонструє, що... не готова до жодних рішень... Розмова не завершується, а, по суті, лише починається».

Записала Ольга КРАСОВСЬКА.
Фото Миколи БЛОКОПИТОВА.

Р. С. Мову учасників слухань максимально збережено.